

Tekstboekje bij
PowerPoint-presentatie

van vee

GELD

tot pc

Beste leerkracht,

Met dit tekstboekje kan je aanvullende informatie geven bij de presentatie ‘De geschiedenis in 25 munten’.

Alhoewel vele gebeurtenissen die in de presentatie aan bod komen van grote historische betekenis zijn en er achter elke munt een uitgebreid verhaal zit, hebben we de ondersteunende tekst summier gehouden.

Het staat je natuurlijk vrij om een bepaalde gebeurtenis uitvoeriger te brengen. De nodige info hiervoor kun je makkelijk vinden op het internet (bv. Wikipedia).

We wensen u en uw leerlingen veel succes bij het doorlopen van het project in het algemeen en bij het bekijken van deze presentatie in het bijzonder.

Op het einde van de voorstelling kunt u enkele vragen voorleggen aan de klas. Het vragenlijstje kunt u eventueel nog zelf aanvullen.

Munten verzamelen kan een leerrijke bezigheid zijn. Mogelijk zijn er enkelen van uw leerlingen, die na afloop van het project, wel wat zien om zelf aan een muntenverzameling te beginnen.

Veel succes !

De geschiedenis   bekeken door het oog van een munt

Geld heeft doorheen de geschiedenis altijd een belangrijke rol gespeeld, tot op de dag van vandaag.

De mens heeft steeds de behoefte gehad om te beschikken over betaalmiddelen voor zijn alledaagse aankopen.

Met deze 5 cent uit 1930 bijvoorbeeld is je overgrootvader wellicht nog naar de winkel geweest om een brood te kopen ... en hij kreeg nog wisselgeld terug ook !

‘Toch wel handig zo’n gaatje’, vond hij, want door het gaatje kon hij een touwtje rijgen om de muntjes bij elkaar te houden.

We kijken door het oog van deze munt en maken een reis in de geschiedenis. We beginnen in de periode toen er nog geen geld bestond.

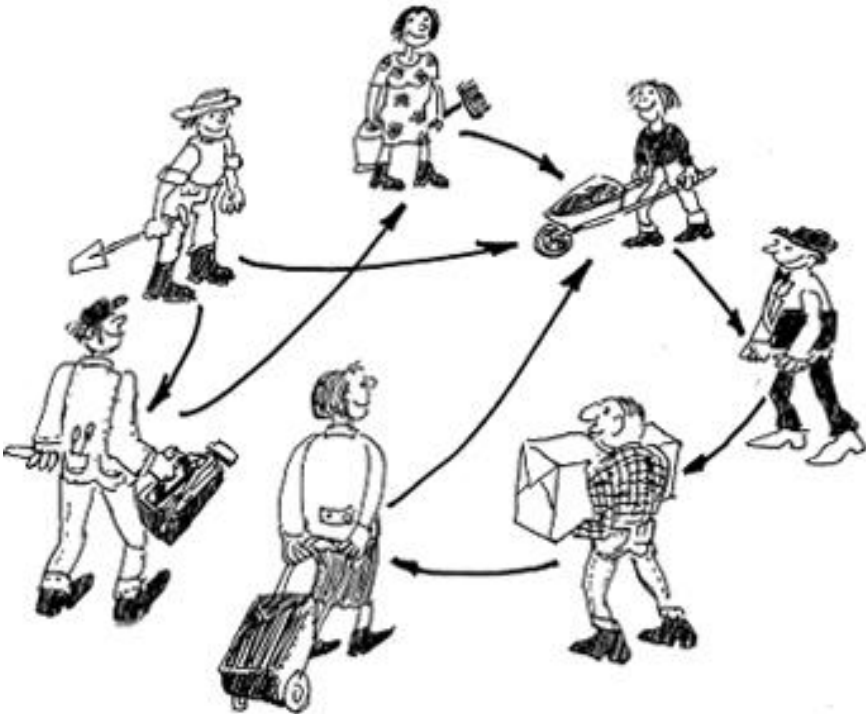
5 centimes uit 1930, de regering van **koning Albert I**
Merk de sierlijke **A**, **rond het gaatje**, met het **kroontje**
erboven, ... daar moeten we door !

Ruilhandel ...

... was vroeger heel gewoon !

Voordat het geld werd uitgevonden vonden de mensen het heel normaal om goederen en diensten uit te wisselen.

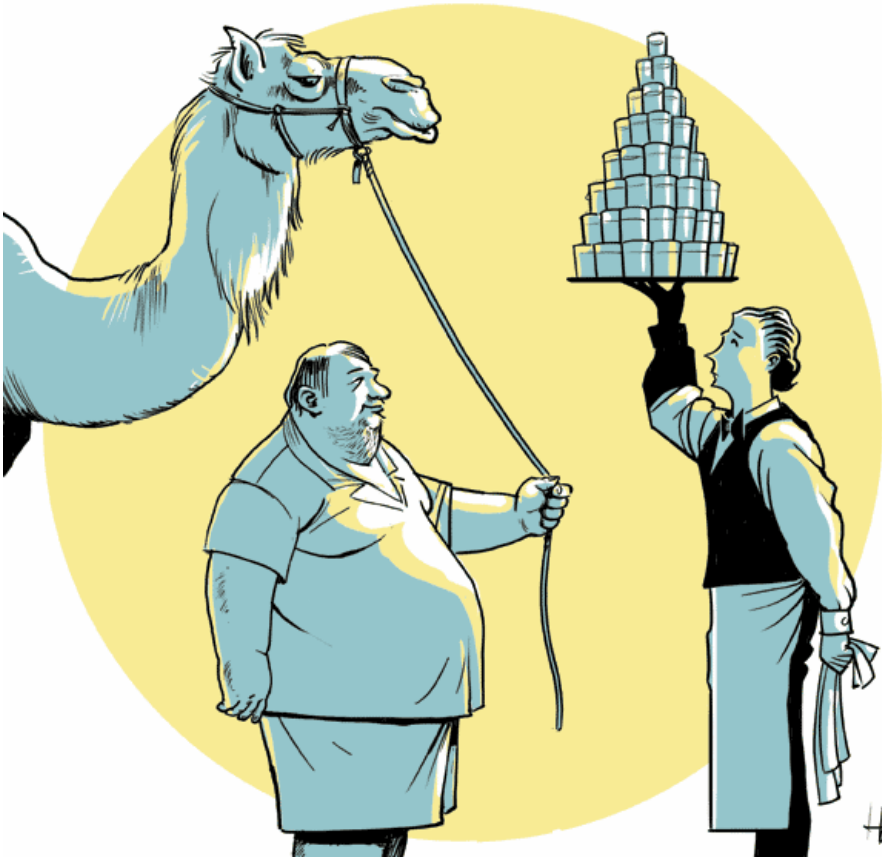
Stel je voor : je hebt thuis een paar appelbomen staan die elk jaar een grote oogst aan appels opleveren, te veel om allemaal zelf op te eten. Bij de buren lopen dan weer enkele scharrelkippen en is er een overschot aan eieren. Goede buren weten hier wel raad mee !

Iemand had iets te veel en ruilde het voor iets wat hij nodig had. Dit ging vrij goed voor mensen die dicht bij elkaar woonden.

Maar ruilhandel is niet altijd even handig:

de kamelenverkoper mag dan wel grote dorst hebben, ... maar wat moet een ober aanvragen met zo'n groot beest ?

nrc.next

Er waren dus wel wat problemen bij ruilhandel.

De mens ging op zoek naar een handiger betaalmiddel om zich allerhande zaken aan te schaffen.

Het geld was bijna geboren!

De eerste munten

Door het koninkrijk Lydië, gelegen in Klein-Azië (wat nu Turkije is), liep een rivier waarin men een kostbaar metaal vond: electrum, een natuurlijke legering van goud en zilver.

De koning vond het een goed idee om klompjes van dit materiaal te vervaardigen om betalingen te verrichten.

Hij plaatste zijn zegel erop, zodat de bevolking zeker was van de waarde dat het moest vertegenwoordigen.

De voorzijde toont een leeuw, het symbool van de koning. Op de keerzijde zien we de indruk van de staafjes die het klompje op zijn plaats moesten houden als men de leeuwenkop er wilde opslaan. Pas veel later kwam men op het idee om ook op de keerzijde een afbeelding te plaatsen.

Koning Croesus van Lydië

Het probleem met electrum was dat de hoeveelheid goud nooit constant was en de waarde van het klompje nogal verschilde. Koning Croesus van Lydië vond een manier om goud en zilver van elkaar te scheiden en voerde een bi-metallisch geldsysteem in. Hij gebruikte nu gouden én zilveren munten.

zilveren munt van koning Croesus (ca. 500 vC)

Het handige idee van het muntgebruik verspreidde zich snel naar andere gebieden.

Zowel de Perzen in het oosten als de Grieken in het westen profiteerden van deze handige uitvinding.

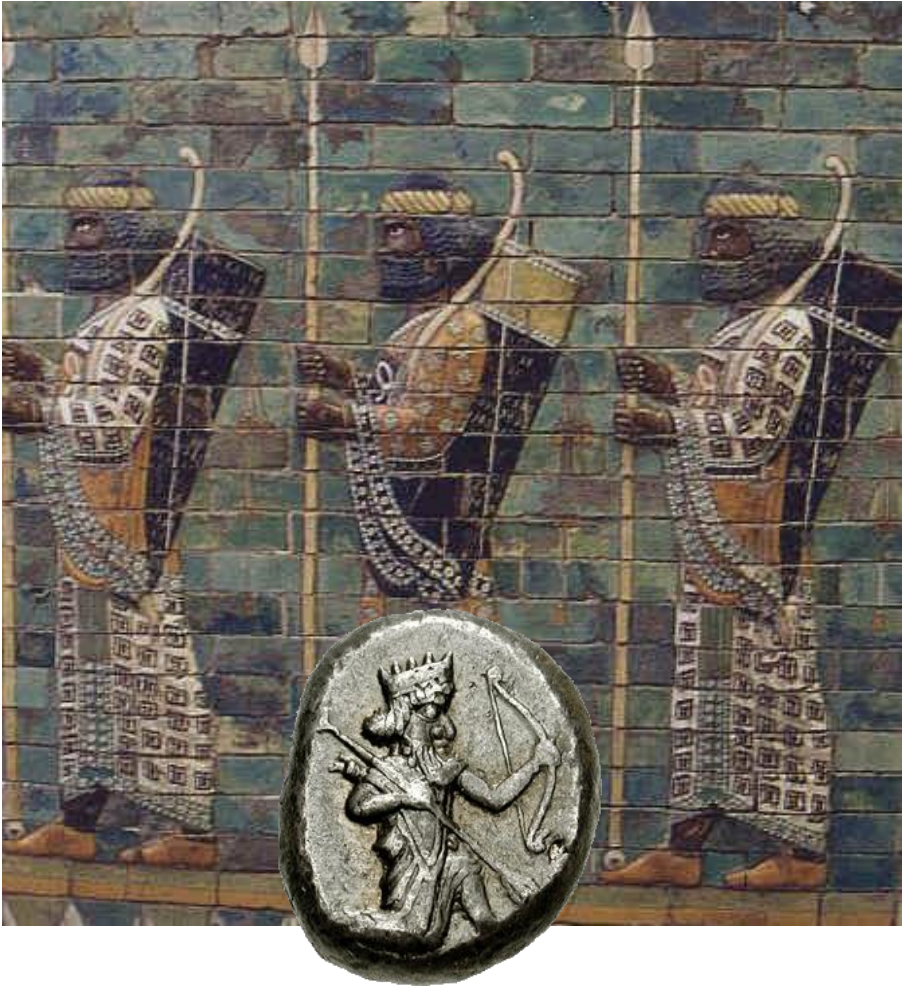
Ieder volk plaatste zo zijn eigen symbolen en karakteristieke kenmerken op de munten.

De Perzen ...

hielden het tamelijk eenvoudig

De Perzen hadden een centraal gezag.

De koning was er baas en hij liet zich op zijn munten afbeelden in een moedige en krijgshaftige houding met boog en speer, duidelijk iemand waar niet mee te spotten viel !

Deze munt is een zilveren siglos van de Perzische koning Xerxes en werd 'boogschutter' genoemd.

De keerzijde vertoont nog steeds de indrukken van de staafjes.

Toepassing van het muntgebruik in de Griekse wereld

De Griekse wereld bestond uit stadstaten die elk een apart bestuur hadden. De verhouding tussen deze stadstaten wisselde voortdurend : dan sloten ze een bondgenootschap, maar iets later voerden ze weer oorlog tegen elkaar. Elke stadstaat had een eigen muntslag en was fier om de kenmerken van zijn stad op de munt te plaatsen.

Syracuse (Sicilië)

Arethusa (nimf)

Ephese

ree van godin Artemis

Rhodos

roos

Carthago

olifant

Corinthië

Pegasus

Aegina

schildpad

Athene

de machtigste polis (stadstaat)

Mede door zijn gunstige ligging, in het centrum van de antieke Griekse wereld, groeide de stadstaat van Athene uit tot de leidinggevende handelsstad.

De 'uilen van Athene' werden beschouwd als het betaalmiddel bij uitstek. Iedereen had een groot vertrouwen in deze munten die tevens drager zijn van de befaamde Griekse kunst.

Godin Athena met helm

uil met olijftakje en A Θ E

Door haar welvaart en de enorme hoeveelheden geld die binnenstroomden, kon de stad zich grote bouwwerken als de Akropolis permitteren.

Alexander de Grote de grootste veroveraar in de oudheid

In 334 v.C. trekt Alexander met een groot en goed getraind leger vanuit Macedonië ten oorlog tegen de Perzen. In de slag bij Issus, een jaar later, staan de 2 legers tegenover elkaar.

Na hevige gevechten slaagt Alexander er in om met zijn cavalerie (ruiters) dicht bij de Perzische koning te komen en hem te bedreigen. Darius III slaat op de vlucht en laat zijn leger in de steek. Zonder al te veel problemen kunnen de Grieken verder het gigantische Perzische Rijk innemen.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Zilveren tetradrachme, met op de **voorzijde** Alexander, afgebeeld als de god Herakles, getooid met een leeuwenvel. Op de **keerzijde** zit Zeus, de Griekse oppergod, op een troon. Hij omknelt een lange staf, een arend zit op zijn rechterhand.

De Kelten

Doordat de Kelten vaker handel gaan drijven met de Grieken nemen de Kelten het gebruik van munten over. Hun afbeeldingen zijn van een heel andere stijl en dragen typisch Keltische kenmerken.

Een Keltische koning met symbolische tekens op zijn wang.

Een Keltische ruiter op een mythologisch dier : het lichaam van een paard met de kop van een hond (?)

Het steeds langer imiteren van Griekse munten leidde tot bizarre afbeeldingen die steeds verder afwijken van het origineel : het hoofd op de voorzijde van deze munt en het paard op de keerzijde zijn nog amper te herkennen.

De moord op Caesar

gehuldigd op een munt!

Na de moord op Julius Caesar (44 v.C.) liet Brutus, adoptiezoon van Caesar en één van de moordenaars, de gebeurtenis vereeuwigen op een zilveren denarius.

Op de voorzijde staat het portret van Brutus, op de keerzijde een vrijheidsmuts tussen 2 dolken. De vrijheidsmuts als een symbool van de vrijheid, waarmee Brutus aan het Romeinse volk wil duidelijk maken dat hij hen had bevrijd van een dictator.

EID MAR = Eidibus Martiis (15 maart, datum van de moord)

‘Nero burning Rom’

Nero staat bekend als één van de wreedste keizers die het Romeinse Rijk heeft gekend.

Hij was niet tevreden met de aanwezigheid van christenen in zijn stad. Toen hij een deel van Rome liet platbranden om plaats te maken voor een groot paleis gaf hij de Christenen hiervan de schuld en duizenden van hen werden gedood.

Voorzijde : portret van Nero, rondom staan zijn naam en titels **NERO CLAVDIus CAESAR AVGVstus GERManicus** ...
Keerzijde : een tempel met een godenbeeld op het gelijkvloers

Romeinse goden

op de keerzijde van de munten

De Romeinse keizers gebruikten vaak afbeeldingen van goden op de keerzijde van hun munten. Dit was een manier om zich populair te maken bij de bevolking die de munten in handen kreeg.

De Romeinen konden de goden gemakkelijk herkennen aan hun attributen, kenmerkende voorwerpen die ze steeds bij zich hadden.

MARS

oorlogsgod
speer / trofee

VENUS

schoonheidsgodin
appel / staf

SOL

zonnegod
stralenkroon/globe

SPES

Hoop
bloem

SALVS

Welzijn
scepter / offerschaal

PAX

Vrede
olijftak / staf

Constantijn de Grote   keizer van het Byzantijnse Rijk

Keizer Constantijn was niet gelovig. Maar in de nacht voor een grote veldslag had hij een droom. In zijn droom zag hij een groot kruis en een stem zei hem 'In dit teken zult gij overwinnen ...!'. 's Morgens, nog vooraleer ten strijde te trekken, liet de keizer zich dopen.

Hij behaalde een glansrijke overwinning.

Uit dankbaarheid voerde keizer Constantijn het christendom in als staatsgodsdienst voor het ganse Byzantijnse Rijk.

Een 'solidus', een gouden munt van keizer Constantijn

De Graven van Vlaanderen

Na de Guldensporenslag van 1302 verstevigden de graven van Vlaanderen hun machtspositie.

Zij namen deel aan de verschillende kruistochten, maar het Gravensteen van Gent bleef hun hoofdkwartier

Een gouden munt van Lodewijk van Male, Graaf van Vlaanderen van 1346 tot 1384.

Op de voorzijde staat een leeuw met een tornooihelm over zijn kop. De keerzijde toont een versierd kruis.

Keizer Karel V

1500 - 1555

Keizer Karel, uit het Huis van de Habsburgers, werd geboren in Gent. Hij was landsheer van de Nederlandse Gewesten, koning van Spanje en keizer van het Heilige Roomse Rijk.

Hij bezat zoveel bezittingen en zijn rijk was zo uitgestrekt dat men wel eens zei dat 'in zijn rijk de zon nooit onderging'.

Op de carolusgulden kun je dan ook rondom lezen :

CAROLVS DG ROM IMP HISP REX DVX BVRG Z

Karel, bij de gratie Gods', keizer van het Romeinse Rijk, koning van Spanje, hertog van Bourgondië.

(handje bovenaan = de munt werd geslagen in Antwerpen)

Munten van het Belgisch koningshuis

In 1830 werden de Nederlanders verjaagd en werd België onafhankelijk. Nu moest men ook nog een eigen munt hebben. Koning Leopold I verscheen als eerste op de Belgische frank. Sindsdien heeft elk van onze koningen een reeks munten uitgebracht met zijn portret op.

De Belgische koningen en hun regeerperiodes

Leopold I
1831-1865

Leopold II
1865-1909

Albert I
1909-1934

Leopold III
1934-1951

Boudewijn I
1951-1993

Albert II
vanaf 1993

Onze munten werden steeds geslagen in de Koninklijke Munt te Brussel. Recent verhuisde de productie van de Belgische euro's naar het buitenland.

Stenen geld van het eiland Yap

In kleine gemeenschappen, ver weg van de beschaving, hanteerde men nog lang de vertrouwde materialen uit de eigen omgeving. De inwoners van Yap, een eiland in de Indische Oceaan, hakten grote en kleine stenen uit de rotsen als betaalmiddel.

Deze ronde stenen, van soms wel 3 m in doorsnede, wisselden weliswaar van eigenaar, maar zelden van plaats. Aangezien ze erg moeilijk te verplaatsen waren onthield gewoon iedereen in het dorp van wie welke steen was en bij elke transactie waren getuigen aanwezig. Hierdoor was diefstal dan ook niet mogelijk

Ook **caurischelpen** waren er een populair betaalmiddel en iets makkelijker om te vervoeren.

Primitieve betaalmiddelen in Afrika

Nog tot in de 19de eeuw betaalde men in de binnenlanden van Afrika met metalen voorwerpen.

Het **Katanga-kruis**, gemaakt van rood koper, had een waarde naargelang van de grootte van het voorwerp en de hoeveelheid metaal.

De **manilla** was een betaalmiddel in de vorm van een sieraad. Hij werd door vrouwen megedragen aan de pols en aan de enkel.

Een **kissie-pennie** was een gedraaid staafje met een verbreding aan beide uiteinden. Voor de Afrikanen was het 'een munt met een ziel'. Als het staafje was gebroken was de ziel ontsnapt. Enkel de medicijnman kon dit dan herstellen.

Lats : **primitieve betaalmiddelen in Azië**

In landen van Zuidoost-Azië zoals Laos en Thailand gebruikte men metalen staafjes, 'lats' genoemd, in herkenbare vormen. Hun waarde werd grotendeels bepaald door hun gewicht, hoe zwaarder hoe meer betaalkracht.

Een 'lat' in de vorm van een bloedzuiger

Kano-geld : een 'lat' in de vorm van een klein bootje

Een 'tjigertong' met duidelijke afdrukken van de papillen.

1 januari 2002 invoering van euro als wettelijk betaalmiddel

Op deze datum werd de Belgische frank verlaten en betaalt men al zijn aankopen met de euro. Alle Europese landen die met de euro betalen, hebben op hun munten een gemeenschappelijke voorzijde met de waarde aanduiding.

Op de keerzijde plaatst elk land de eigen symbolen:

Bv. België: koning Albert II, Nederland: koningin Beatrix.

Buiten de gewone omloopmunten mag elk land, éénmaal per jaar, een speciale 2 euromunt uitbrengen om een belangrijke gebeurtenis te herdenken.

2004 Griekenland
Olympische Spelen
te Athene

2005 Spanje
1ste uitgave boek
Don Quichote

2005 Finland
60 j. lidmaatschap
Verenigde Naties

2006 België
restauratie van
het Atomium

2009 Portugal
organisatie van de 2^{de}
Lusofonie-Spelen

2009 alle landen
viering 10 jaar
E.M.U.

Internetbankieren

Je moet tegenwoordig hoe langer hoe minder over cash geld beschikken, want er komt bij vele transacties geen geld meer te pas.

Je kan nu vlot betalingen verrichten met bankkaart of proton. Met een eenvoudige kaartlezer en een geheime code beheer je je bankrekening vanachter je computer of laptop en betaal je met een eenvoudige muisklik.

Ruimtegeld : de QUID

nog een stapje verder ...

Een Brits bedrijf is wel heel vooruitziend en ontwikkelde ruimtegeld. De nieuwe valuta heet QUID, wat staat voor **Quasi Universal Intergalactic Denomination**.

De munt is gemaakt van Teflon en kan weerstaan aan zeer hoge temperaturen. Verschillende kleuren en afmetingen geven de waarde aan.

1 Quid kost 8,70 euro.

De Britse firma zegt :

‘Met de toename van het ruimtetoerisme stijgt de behoefte aan speciaal ruimtegeld. Zo kunnen mensen binnenkort met ‘Quid’ hun overnachting betalen in een spacehotel.’

Enkele ideeën voor de toekomstige muntenverzamelaar

Hopelijk hebben jullie genoten van de bijzonderheid en de schoonheid van sommige munten.

Een muntenverzameling opbouwen hoeft helemaal niet duur te zijn en kan op verschillende manieren.

Bijvoorbeeld zoveel mogelijk verschillende eurocenten bij elkaar brengen en rangschikken per land. Je vindt ze tussen het wisselgeld en kies er de mooiste uit.

Waarschijnlijk hebben je ouders en opa & oma nog een doosje met oude Belgische franken in.

Ook dit kan de start zijn van een mooie verzameling.

Na elke vakantie houdt iedere toerist er wel enkele vreemde munten aan over. Als je die bij elkaar brengt, kan dit wellicht leiden tot een mooie exotische collectie.

Dubbele exemplaren kan je steeds ruilen met een collega-verzamelaar voor muntjes die in jouw verzameling ontbreken.

Tevens interessant is het om rond een bepaald thema een verzameling samen te stellen :

- dieren of schepen op munten,
- koningen of beroemde personen op munten,
- één muntje van zoveel mogelijk verschillende landen,
- ....

Vragen

- Hopelijk heb je genoten van de presentatie, welke belangrijke gebeurtenis in de geschiedenis is je hierbij speciaal opgevallen ? ... Waarom ?
- Welke munt vond je de mooiste ? ..... Waarom ?
- .....
- Wie heeft er zin gekregen om munten te gaan verzamelen ? ..... Welke ?
- Wat is een goede manier om hieraan te beginnen, hoe ga je tewerk ?
- .....

Het ganse project is gratis te downloaden
ga naar www.egmp-vzw.be
doorklikken naar Schoolproject

